Контрольный экземпляр

ДАЬКЪАЛА ХИЛДА БІАЬСТАН ЦІЕЙ!

Массе а мехкий пролетареш, віашагікхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет вадулла 1923 шера деиз ● КХАЬРА, 1 МАЙ, 1985 ШУ. ● № 52(7087). ● Мах 3 кеп.

ЦХЬОАГІОН ДИ

Къонтсевий пай городаш юрташ, діа мел хьажар біартау кіе байраклаш, лозунгаш, транспаранташ. Вай ламта хьажаг — советски наьна бочкіей — Цхьоалагіа пай — къахьегашхой дукеи хьалхьаста кисьерча сілідарноста Дй. Россе эстера хьалха хинача маенашка дахьа лаьцарашта: Красный Пресненра пролетареша, Иваново-Вознесенска текстильна, бинтеш а троншеш а мехкадчаьхошта дагадаьлар — къаьльга, сілаіа, деша боьсо хилар, боьхьонца йоьла дешеврати оттаьр лиьна кхочаьнгашнаьл Октябрь нотбаьлначра Советий Мехка.

Ужх шера шиі белгалонаш йоьлаш да Цхьоалагіа май. Массеех ди дьалча советски наьна, деррига прогрессивни адамаш деддерга Сийлахь-боьхкича Дайнехьа тіем тіа Котало ялхха 40 шу дизар. Гитлеровски фашистана дуьхьала тіем беза цанхьа да хинача тайпара доьла царна карагіаьлна хіама барнах оьлаче воьхьалгі дегаьна дики дуьсардаг! Машар а лаьттаи тіа вахар а хилийтар кхьаьна хьоьло ярхьо.

Вай боьхкача Дьаьхен массе мийнте деган гіебдьина а чіоьгіта хьомбоьлеш а Гіийнай КПСС ЦК аьрелькеи (1985 ш.) Пленуме решенеи, шиі партете Центральни Комитета Генеральни секретара новкъоста М. С. Горбачева ю доклад, КПСС аргіаьнера XXVII съезд гулъьрах боьла партте Центральни Комитета соцам.

Пленуме болтал на дакхаьра, доькхий толаниі дьалхьа мехко общественни нахьра дерригача доьзьонца. Кердаьча строя совпеех мог-гіортола а еш, ловаьдача историческеи хина чуьхьа экономическеи социальни прогресса лаьцьелаьнна бильной на. Хіама низ боьла, массе оьгіорахьара дегіаьна экономика, болхлой, специалистий, Іилиаьнной квалификаьрлонна хьарашкі йоьлаш а Советски Союз. Іалаьлаьте доькхий хьоьшаьнна хиннад социальни аьмре. Къахьегашна сагах, нотора хьалха, шиі мехка да хиннав. Цу массе, а хіаьмах вай да а доьгіаьнна доькхад ?у.

Берриг а советски наьх саіна, кердача производственни коллективаш Цхьоалагіаьча майна нахьалбаькхаб Нохч-Гіалгіайчен къахьегашхой, цар доькхий совгіаташ хийцду партте XXVII съезда. Масала, республика индустре болхлоьна ханна хьалха, 26 апреле, кхочаьнгашлой продукци нахьалхьнгарах дуьхьала йоьла эделеп арахецарен биъ беттта пленн, бутт чакхбалахеха дуьхьача миллионий сомна маьлха продукци хьаьвй. Уж толаниі доькхача , хьаьрнер дакъа хоьхьедиъхьа нехьадьтаьхоьш, нехьадьта чакхдоахарца, машинашъаьрнца, гіиньлен индустре, хьуна, яьтача, кіачан промышленноста дьхьдоьгіа доаьлой болхлоьна. Майн сийна лаьрнаьча социалистически ялье къаьсте доькхий толаниі дьалхьа «Производственни» ялхха Іилиаьнной-производственни объединене, «Гроэтрубопроводстрой» трести, СССР 60 шу дизара «Іеразіга» «Оргтехника» ялхха объединене коллективаш, дуьхьала кіачаг.

Хаотчиа хьалаьн кхочьалер хиннадале а хьрта боьхьана къахьегашхоьна толаьне Іаьнгара дьхьад хьайбан, дакхьаьлй цар продукциноьца, хіама дерриг а ниъаьн оьрриг дьалхьа ниъаьнара балхьаьн лоьмаьча хьаьн чакхдаьра, Дьаьхенга ліат, дух, нура, кхьйола продукци йоьхкара уьхх шера а біарчуьча интиленга а ялаьнна декхарчаьн кхочаьнгара.

—СОВЕТСКИ СОЮЗА КЪАХЬЕГАМХОЬ! ШЕРАГА ВОАЛЛАЬЛЕ КПСС XXVII СЪЕЗДА ДАХА МА ДОАГІІАРА НАКЪАДАХАРА ТІЕХЬАРА СОЦІАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

КЪАХЬЕГАМА КЕРДАЧА ТОЛАМАШША БЕГІАЛОАККХАРГЪА ВАЙ ХЬАМСАРЧА ЛЕНИНСКИ ПАРТЕ СЪЕЗДІ — аьнвад 1985 шера 1 Майна хегдаьчьа КПСС ЦК Тіаьхьегашца тіа.

Уж декхарашца кхочьашделлта тийна да къахьегашца, хіара коллективаш, хіара советски сагах, кучи инициативеш а бехкоьнгашах а, обществена доьзал дечча хьинаре дийна лидерах. Нохч-Гіалгіайчен къахьегашхой сий лоьла гіулаьн а патриотически декхар а да производство дегіаьнгара, цуьнгахьа эффективность лаьхьара оьрриг а тарокеш на иетта дукхагіа пайда эцар, массе моттаре дисциплина а порядок а чіоьгіъер, хіаьнан хьуьмат да дерриг зеьла йоьхриеш хьовсам доаттабар, оборудованеш а механизмашца а бязда боьл бабтар. «Хіаьнз кхочьачкбеь Іе йиш ки цхьа лоьлагіча тайпара гіулаьн кхоьнцадерах, хіаьта цхьаьа-м из а карагіоьдаьл мичча хуьл. Тіа-гіа лоьрхіен аьлу моментехьоьш, юьрдаьчен тіаьхьуьнг, нийнгтіна болаьн хьажар, дехкар хьалхьаьнна оттаде хоьшш из чакхдаьсъ могашш йиъаьр, боьаьм желабечара цуьн политически майен шиі черкана хіиьлар на доьлийтаьш хилара. Хіаьта кунна тіаьтоха бозаь бо: бабтар дегіаьна бе Іоьмаьнца ловаьл хилар», — белгалдьаьхьад партте ЦК аьрелькеи (1985 ш.) Пленуми нитрелдьуьн тіа.

Тахан, дерригача дуьнен тіаьрча къахьегашхой барт-кьоьгіон дийкаьтіна вай планета тіа беза вахьлоьшш а нийлоьшш а бола пах Советий Мехкагчьа хьежаш ба. Церна хов вай мотх сийдаьх-воьккеча В. И. Ленина вахьеллеш чакхдоьхьаш боьхьлаьта, интернационализма иьз-іотьаьлгіа хіаьт кеп латтар но къахьоьхьаьта. Советский Союзо социалистически содружества мехкашца йиъаьра, шийна мигар ду ядерни тіема кхерам адамленна тіера діабикхьара. Коммунистически партте а Советски правительство а дерригіа чакхдоьхьа йоьхьаьрна политически нийх тіебарлаьбь ба массанахьа а хьерамлоьр хуьлг, хьалхьаьна йіийнш цхьана гіулаькеш лелдаьеш іаьнгіаьрг.

Коммунистий байрийка йіаьн шердуьн лаьтт боьхьой классо, берриг а къахьегашдоьгіа дуьнен массе аийнте интернационализма дуьхьала доьттабу хьовсам. Парте пий дехкар херрі ух хьаьнгадар а хер барт чіоьгібар а, пролетареш интернацийоьлаьнна ядерни шерра ноьрмаьр.

Пролетареш барт-кьоьгіо хьар дьаьсса денкьаьн ная советски наьна. Царна хов: Дьаьх йіаьлгіа ца хуьл, чин экономически потенциал боьхьаьгіа ма хуьл социализмна демократии бохьаьн доьттабеста хьовсам ца лоьна дьаьх лоьрхіенгіа хуьрхьаьр. Экономика дегіаьнгаьна вай боьхьаьта хіара голаьно, хіара котаьлоьн цуьн кіа собственнеш, духьаьгіа тіеоз ниъха теркам, тіа-гіа шердуьн социальни прогресса а демократе а бабрахьа йіаьлъуттаьрий мутіаьрен. Цудухьа шийй доькхий материалеш а материаьлнийна а дехкар лерхі советски ниъа мехкан экономически дегіаьнгаьлабара планнаш кхочьаьнгар.

...Іалаьлаьте дог гіездьаьна, ниъат тоьедена доьлаш денад вай тіаьхь Цхьоалагіа майна ниъаьн. Вийй кхоьне дийна хуьрйолга хоьш да вай, хіама коммунийзм хьаьлъра берриг ниъ, къахьгаш, оьшу йіаьлъуттаьлаш а да.

4 мае — Ерригсоюзни коммунистически субботник

КОТАЛОН ДЕННА — КЪАХЬЕГАМА КОТАЛО

Москвертте, Ленинградерча, Волгоградерча турнаьгородий боьлхьоьца Котаьлон 40 шу дизара сийна ужх шера 4 мае Ерригсоюзни коммунистически субботник дара беъ тіаьхьегашца шерра хьалхьаьделлаьр Нохч - Гіалгіайчен производственни коллективашца.

Церех ші я Гудермесеш медицински инструментеш еча завода боьлхьой яр. Субботникие дакъалаьцна арахецарна ухьазара 665 сар. Хіаьта цар арахецархьа 10 хьар сома маьлха продукци.

Заводоуправленне боьлхьоьна къахьегарда предприятеш коьстам бенн, тьаьмаш діаьгіаьнна, царна кіир толхьаьн. Иштта гуддерда 10 тонна тиша аьшн.

Субботник доьчча дийнаьча завода боьлхьой яр. Субботникие дакъалаьцна арахецарна ухьазара 665 сар. Хіаьта цар арахецархьа 10 хьар сома маьлха продукци.

Заводоуправленне боьлхьоьна къахьегарда предприятеш коьстам бенн, тьаьмаш діаьгіаьнна, царна кіир толхьаьн. Иштта гуддерда 10 тонна тиша аьшн.

Бе'аьлаьнна дена діабахьа биъ беттта ялаьн 23 апреле ца хьаьл бригада кхочаьнгаьлъ хилар.

Е. ПИЛЕЛАЕВ.

ЦХЬАН ДАГАРА БОЛАШ

Ужх шера 4 мае Котаьлон 40 шу дизаре сийна Ерригсоюзни коммунистически субботник дара берриг къахьегашхой тіаьхьегашца турнаьгий - городий Москвах, Ленинградах, Волгоградера предприятеш къахьегашхоьна дьхьдийкарца шерра хьалхьаьделлаьр Нохч - Гіалгіайчен предприятей боьлхьоьна.

Иштта, субботникие дакъа лаьца Аргунерча «Пищемашъ» ялхха заводера арахецарна 550 сар. Цар арахецархьа 30 хьар сома маьлха продукци.

Шийй массазарча балха моттигашца къахьегаш бола эмочуьца Іалашъеррьа.

Йоьлаш аьлча, тіеьаьг ниъ хьар сома маьлха кийча продукци ахьчоьца лаьрхіад саьа, из да део з деи.

Субботникие боьлх беш дакъалаьца аланех берригнеьца дог раьза а доьлаш цин хьар сом Машара фонда кхьаьгорг.

В. ГЛУБЕНКО,
«Автоспецоборудование» ялхха завода тіема ветеранийй совета председатель.

ТІЕМ ТІА БАЙНАРАШ ДАГАБЕХА

Вай таханара сийрда вахар бахьан доьлаш тіем тіа байнарий сийна 4-ча мае Ерригсоюзни коммунистически субботник чакхдаьнна аьлрхіад тіа завода боьлхьоьна.

Цу дийнахьа хьинаре къахьегаш гуртна заводера бархі біаьн шоьвтіхьеш совгіа саг. Тіа боьлхьоьна арахецарна шоьвтіхьеш ятт тонн доьзал доьла пресеш, легковой а, доьза мохьаьш кхуьлча а машинаш ремонт ира аьлрхіа йоьла П-133, П-112 ялхха польъеминаш.

Иштта Дзержинскеи улицагіа автобусаш сеца моттигашца мел эмочуьца Іалашъеррьа.

Йоьлаш аьлча, тіеьаьг ниъ хьар сома маьлха кийча продукци ахьчоьца аьлрхіад саьа, из да део з деи.

Субботникие боьлх беш дакъалаьца аланех берригнеьца дог раьза а доьлаш цин хьар сом Машара фонда кхьаьгорг.

В. ГЛУБЕНКО,
«Автоспецоборудование» ялхха завода тіема ветеранийй совета председатель.

«ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА МАШАР ЧІОАГІБАРАХ» ЯХАЧА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ЛЕНИНСКИ ПРЕМЕШТА ЙОЛЧА КОМИТЕТЕ

25 апреле академика Н. Н. Блохина председателан а деш заседани хилар «Халкъашта юкъера машар чіоагібарах» яхача дунен халкъашта юкъерча Ленински премешта йолча комитета.

Комитето, 1983 — 1984 шерашка дунен халкъашта юкъера Ленински премеш хьожаяра хьалхьеха хьачуеннаьча предложенешца а хьежа, ду дешах хьаьца соцам тіаийцаб.

1983 — 1984 ШШ. ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ЛЕНИНСКИ ПРЕМЕШ ХЬОЖАЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА «ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА МАШАР ЧІОАГІБАРАХ» ЯХАЧА ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА ЛЕНИНСКИ ПРЕМЕШТА ЙОЛЧА КОМИТЕТА

С О Ц А М

Машар хилийтаьр «Іоагібаьр дуьхьа доаттабеча къоьсаме тіеэдаьлна доькхий іаьмаш кіаргіадуьлаьрах «Халкъашта юкъера машар чіоагібарах» яха дунен халкъашта юкъера Ленински премеш хьожайойла:

Индира Ганди — Инде паччахьалкхен общественни деятелькъица, премьер-министра (неначчьа тіехьаьгіа).

Нгуен Хыу Тхо — СРВ Паччахьалкхен совета Председателе заместителе, СРВ Къаьнан собрание Председателе.

Йозеф Вебера — политически общественни деятела (ФРГ).

Жан-Мари Легиа — Іаьмаьн боьлхьой Дерригхьоьн федераце президента, профессора, общественни деятела (Франция).

Луис Видалеса — поэта, яздарчоьна,общественни деятела (Колумбия).

Ева Пальмера — общественни деятельницца (Швеция).

Комитета председатель Н. Н. БЛОХИН (СССР); Комитета чаьнан: АРУНА АСИФ АЛИ (Инди), ЭРЕЕ БАЗЕН (Франце), НГУЕН ТХИ БИНЬ (СРВ), МИРЬЯМ БИРЕ-ТУОМИНЕН (Финляндия), РЕНАТО ГУТТУЗО (Италь), СОЬЛО МАРИНЕЛЬО (Куба), ДЖЕЙМС ОЛДРИДЖ (Великобритаьн), Б. Е. ПАТОН (СССР), Н. А. ПОНОМАРЕВ (СССР), ЖИЗЕЛЬ РАБЕСАХАЛА (Мадагаскар), ЮЗЕФ ЦИРАНКЕВИЧ (ПНР), А. Б. ЧАЬОВСКИЙ (СССР).

ДАЬХЕН СОВГІАТАШ

СССР Лакхьаьрча Совете Президиумна тіедаьлларг КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева 30 апреле КПСС ЦК аппарата бехкоьхьамечь болхлой группана — Сийлахь-боькхача Дайнехьа тіем тіен къахьегама фронтен хьинаре дагьа ламаьрашта — ліеьлар Дайнехьа тіема 1-чен II-чен степени орденаш, «1941 — 1945 шш. Сийлахь-боькхача Котаьлон 40 шуьн — дег тіара дьаьхьала дийцар берригача новкъостий, ловша баьккхар царна ньаьрш-моташ хилара Коммунистически партте политична чаккхьхьара толаниі дахарг ловш.

Совгіаташ деннарца партенера принятельстванен дег тіара берриг ньаьна шийй къахьегама дакхьа мах барах, доьн делар, шийй берригача нийшин яьнешин вай социалистически Дайнехьа хіама тоьдаре діахо а шийй діатергхилаьрг.

(ТАСС).

НИКАРАГУА ДЕЛЕГАЦЕЦА ВІАШАГІКХЕТАР

КПСС ЦК Генеральни секретарь М. С. Горбачева кхьоьла советски кулгалдойн 29 апреле віашагікхьийтар республика Президент, къаьм мукъаьдакхара Сандинистски фронта Къаьмаьн кулгала член Д. Ортега пертте лаьтта Никарагуа делегацца.

Віашагікхетаре даьхьа лаьцьир — советски оагіонгахьара — КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председателе хьалхарча заместителе, СССР ялхха механицарча Іулаьнгий министра А. А. Громыко, КПСС ЦК Политбюро членаьда кандидата, КПСС ЦК секретара Б. Н. Пономарева, КПСС ЦК члена, СССР Министрий Совета Председателе заместителе, СССР Госплана председателе Н. К. Байбакова; никарагуьнгий сагіа — ялхха механицарча экономически гіулаьнгий министра, СФНО Къаьмаьн кулгала члена Г. Рупка, ялхха механицарча гіулаьнгий министра, Сандинистски ассамблея члена М. Д'Эскотос, СССР-ерча Никарагуа Республика посла, Сандинистски ассамблея члена Х. Суареса, СФНО дуьнен халкъашта юкъерча отдела заведующе, Сандинистски ассамблея члена Х. Лопеса.

Доттаіалеш віашаг дагадар боьхьина кхетаьчеш хьалаьна чаккхьаьна беседа сеца хина віашаг советско-никарагуьнгийн отношений дешна а хьаьта иштта шина а оагіонна хьашу доьлаш йоьла дунен халкъашта юкъерча хьала актуальна проблемаш а.

Шийна а оагіонна хьалхьайлаьр СССР-ан Никарагуьнгий юкъера тіехь-тіехьа тіоагіаьнна доьчча цхьана лелдеча гіулаьнгашта шоьшш ранаьр хилар, шийна а бигьаьр цхьаьтарраьрча боьхьоний, віашаг дархіаьрен чурча гіулаьнгашта юкъера ца гіертарен лаьрна тіа доттаігіа отношеш діахо дегіаьнгаьна лаьрхіа шоьшш хилар.

Д. Ортегас безача маьха лаьрхіар массаьне а юкъера машар чіоагібаьр, калийй суверенин боьхьаьш жоьрмаьн тіаьрзаьх КПСС, Советски паччахьалкхен ларрагіа чакхдоьхьаш йоьла, принципиальни позиция. Цо дийнаьр шийй парти ортаьжкъьлеш, шийй лоьмаьгіа нетіаьхьера йоьла боьхьо ловаьр дуьхьа, США администраце кадаьлаьн мовестіеьла тіеьха лелдеча гіулаьнгашта дуьхьала, Никарагуьнгийн гонзаьхьа ахоьшша доьттабаьрна мехка чурча гіулаьнгашта юкъеьгіаьрна ловаьр дуьхьала никарагуьнгийн халкъо доьттабеча къоьсамах. Д. Ортегас халхьайкъдир сандинистски революцийн ассамблеьна никарагуьнгийн халкъо хилар.

Цу цхьан хьана боьхьар Никарагуа правительство шийн оагіоранаьра отношеший картіаьлар дуьхьа Віашагікхьийтаьн Штатташца цхьаьтарраьрча боьхьоьнгіа переговораш а кийча хилара Центральни Америке политически гіулаьнгаш вийккоьнна къоастадара діахо а къаьхьа ' чіоагіа лаьрхіа хилара.

Віашагікхетаре даьхьа лаьцьраьца хоьлаьмболлаш хаьрцьаьца лаьрхіар США тіехь-тіехьа чіоагіаьгіа Центральни Америка чурча гіулаьнгашта юкъеьгіаьртер, цо цина шиі тіема ина шерра діаоттабеш хилар. Цу гіулаьнгашта кхерам тіаьтоох лаьтта-американскийн паччахьалкхийн кхерамаьлена, ихохьана кхерамие кхуьрг а баьь діаоттабеш дагг ва рийсе.

Белгалдьаьхьар, центральноамериканскеи проблемаш къоастаьлга низ тіаьлаьтабера, империйн ультиматумаш тоьмаьрен диктат яьрш ньаьна тіа а ца уллаш, заьнонна хьашташ тоьмаьдарен цу регионера дерригача мехкой суверенитет йіаьна лаьрхіаьрен лаьра тіа переговораш яра, доьн машара тіехьа къоастадара алхха ийсача дуьнен халкъашта юкъерча правах ньаьна тіа уллаш хилар.

Никарагуас сеана, иштта Советский Союзо а хьажайлаьр гіулаьнгаш цу тайпара хьарсамагіа делаьлча Кентадорска группаш тіехьа шоьш хилар, боьгіаьнна боьза ньаьх ду машар безача паччахьалкхенаьна дуьнен халкъашта юкъерча шеррача общественностен цу даьнье чаккхьаьна конструктивни гіулаьнгий, Советски оагіонгахьара діаьхьайкъдир Центральни Америкера ихохьана діабахьара а цу райоьнера дерригача халкъашта машарен лиьча лоьлаьхоьшш даьха тарокаш іалашъера а тіехьаьгіа Никарагуа правительстванна пийсна хьаллоьшш ше йиъаьна хьаллоьшш хилар.

М. С. Горбачева белгалдьаьхьар Советски Союз кортамукъа, демократически, иьхьчаьх тийна хіама доьшш дегіаьхьара йоьла никарагуьнгийн халкъа боьхьо лоьрхіер шеко йоьшш тіехьа хилар, интернационализма агрессийни гіулаьнгашта дуьхьаьрча Никарагуа къоьсамца цуьн солидарность хилар, СССР-о діахо а новкъостад дерриг пайда доттаігіаьг доьлаш йоьла Никарагуьнгийн сагочагіа доьла экономически декхарашца кхочаьнгдеча, политически дипломатически хьаллоьшшаьрца ца цо пийй суверенитета гадаьнкхача. Хіаьнарча хьаллаьшш Никарагуаца шерра дуьнен халкъашта юкъера солидарность хилар деррига ловаьрна, ньаьна тіа а ца уллаш, заьнонна хьашташ тоьмаьдарен цу регионера дерригача мехкой суверенитет йіаьна лаьрхіаьрен лаьра тіа переговораш яра, доьн машара тіехьа къоастадара алхха ийсача дуьнен халкъашта юкъерча правах ньаьна тіа уллаш хилар.

Никарагуас сеана, иштта Советский Союзо а хьажайлаьр гіулаьнгаш цу тайпара хьарсамагіа делаьлча Кентадорска группаш тіехьа шоьш хилар, боьгіаьнна боьза ньаьх ду машар безача паччахьалкхенаьна дуьнен халкъашта юкъерча шеррача общественностен цу даьнье чаккхьаьна конструктивни гіулаьнгий, Советски оагіонгахьара діаьхьайкъдир Центральни Америкера ихохьана діабахьара а цу райоьнера дерригача халкъашта машарен лиьча лоьлаьхоьшш даьха тарокаш іалашъера а тіехьаьгіа Никарагуа правительстванна пийсна хьаллоьшш ше йиъаьна хьаллоьшш хилар.

М. С. Горбачева белгалдьаьхьар Советски Союз кортамукъа, демократически, иьхьчаьх тийна хіама доьшш дегіаьхьара йоьла никарагуьнгийн халкъа боьхьо лоьрхіер шеко йоьшш тіехьа хилар, интернационализма агрессийни гіулаьнгашта дуьхьаьрча Никарагуа къоьсамца цуьн солидарность хилар, СССР-о діахо а новкъостад дерриг пайда доттаігіаьг доьлаш йоьла Никарагуьнгийн сагочагіа доьла экономически декхарашца кхочаьнгдеча, политически дипломатически хьаллоьшшаьрца ца цо пийй суверенитета гадаьнкхача. Хіаьнарча хьаллаьшш Никарагуаца шерра дуьнен халкъашта юкъера солидарность хилар деррига ловаьрна, ньаьна тіа а ца уллаш, заьнонна хьашташ тоьмаьдарен цу регионера дерригача мехкой суверенитет йіаьна лаьрхіаьрен лаьра тіа переговораш яра, доьн машара тіехьа къоастадара алхха ийсача дуьнен халкъашта юкъерча правах ньаьна тіа уллаш хилар.

Никарагуас сеана, иштта Советский Союзо а хьажайлаьр гіулаьнгаш цу тайпара хьарсамагіа делаьлча Кентадорска группаш тіехьа шоьш хилар, боьгіаьнна боьза ньаьх ду машар безача паччахьалкхенаьна дуьнен халкъашта юкъерча шеррача общественностен цу даьнье чаккхьаьна конструктивни гіулаьнгий, Советски оагіонгахьара діаьхьайкъдир Центральни Америкера ихохьана діабахьара а цу райоьнера дерригача халкъашта машарен лиьча лоьлаьхоьшш даьха тарокаш іалашъера а тіехьаьгіа Никарагуа правительстванна пийсна хьаллоьшш ше йиъаьна хьаллоьшш хилар.

(ТАСС).

СЕВО ДОАККХ САГА СИЙ

Кіезнга ха яц са. Кастта кховаттхьа шу доал. Царех 42 шу гаргга балха діаденнад аз. Ираз долаш саг хиннав со. Иштта ала йиш йолаш ва со тахан. Аз дувцар, ахаж боагіаш санна, дагадовацаш дена ираз дац. Хьаварца, халонца хьаькхелар да.

Болхлочуп уйлан

СЕНАХ латтаг сага ираз! Цхьан дешнаца шоп дерг ле хала да цу хаттара, дукха кіанцаш чулоац цо: даго хьатіаецаш болх болх, дезал, беза новкъостічі.

Новкъостішкара діеооларгга со. Цу дахьле аьттув болаш хиннав со. Эггара хьалха со балха вахар Акмолинскин областе Етгайскін МТС-ч. Иза дер 1944 шу. Уиказе трактерист а волеш, хіхаітта шера болх балб аз. Тамаш ер трактористе гоазал хара а ерзаш, со діеаьхьа вішатіехьдоаларе, нагахь санна цу хана улуш тешаве, дог ціена нах сона нисбеннаберзе. Цу зе хьалхарчу, сайна дах вошал цаккха а дицлургдиг. Баркол царна! Тіема хаа Іаргвайнчарна хов ун минта шераш дер. Тіьна а тіем тіе саьмі зала нагадер дезе. Коллектива нравственни уиказіенна нораиера цар, пайдина довацер, кіаннга кіаннга хьатіаргіиттаг.

Тіьхьо дах шу хьалха дер ка. Цу хана дегіаца тоьал иза боаннаш, сайн бубенна нер со. Хетар молларіг болх сайна бубурге, аьнна. Кіаьъ а а бурдой вышел, цигара чоаланнв оборудовани Біаргайна дог тоьаделлер со, говрдий-ьлої сонг указа болх бе, аьнна шег вальар.

— Кіент, санга хьаьаш лаг хьо? — хьаттар сога хьатіаэтача кьчьрча дегіара вогчи цхьан саг.—Хіама дерзад, Іхьа кіара ма ле, бобз безен ма вала, кастта моссадочоп кіеттгга.

Соца кьаьвал дер хиннавар Б. З. Цагов — трактористе ваьнна. Коллектива нравственни уиказіенна нораиера цар, пайдина довацер, кіаннга кіаннга хьатіаргіиттаг.

Тіьхьо дах шу хьалха дер ка. Цу хана дегіаца тоьал иза боаннаш, сайн бубенна нер со. Хетар молларіг болх сайна бубурге, аьнна. Кіаьъ а а бурдой вышел, цигара чоаланнв оборудовани Біаргайна дог тоьаделлер со, говрдий-ьлої сонг указа болх бе, аьнна шег вальар.

— Кіент, санга хьаьаш лаг хьо? — хьаттар сога хьатіаэтача кьчьрча дегіара вогчи цхьан саг.—Хіама дерзад, Іхьа кіара ма ле, бобз безен ма вала, кастта моссадочоп кіеттгга.

Аз массеза дог кіоарадеаш а хьатіа це эцаш а кіама да маьнаш, кіама бе-бахьа ца хьатіаг, со аьнна хеташ хиннер. Балха тіа цільціа нийсу. Моделя, цьа моллагіа сетаел, инструмент чуйоа кіама хьаьт ешаш моттигаш хул. Цьаьстіаш сего кулгаціца хьалаьі а эь, из хьаьі йиш боллаьнна а тракторга е машинагга хьажаш бегіаннах бабаб сона. Уж ма бовк бе бахьабаеш . Бакъда, бутт чаьнбаьлча аьаьпі кіама хьаьчі чіоаіга ваьаьш хьовза. Хіаьта ма ца стоаьбеш хьаьнгаш воаьаьчоь кийсса цар ца цьаьбочі хана хьа а эь. Из кіама це хьатіаг, фу хьалхарторгда! Уж шера лаьгі бата хиннаьна КПСС ЦК Пенкуна ма алгаьра, цу тайпара бьаьх бе бизам болчарна новьаьмі дах ма даза.

Кьаьчаьгіа дисциплина юьца волаьеннна воаьаш, цьаьчі а да са Белгаьдаьнга бизам бо-лаьш. Байнайй шоаьна фо хьаьнкитана а, цамогаьі хиннад тхо, аьле бельчиьнна а дьаьхьа, цьаьіа іоьчуьнна а. Вовк Шоаьта эьь ца хета, юридическин оагіорьалера царга ала хіама дац. Бенн а бецо а цамогаьі ба, аьнна дерзадиг, ма доаа царна. Уиказа бизам бу аз а хайра лазар довацаш бочча нахьа цьаьіа багіа боьхьо пуш болчаьна поршца. Цу тайпара ліама діаьмьна рацаь хилад чуиаьоіі. Хьона фу бала ба цьаьі воллаьчі Іийна валаьрі хьо, оаьл. Цьаьхьа бенкьа. Діаьмьна дерзадиг, нагахь санна діаьмьнгаьна дага ваьі бизам бале. Эггара хьаьна хьаьігера а дахаш, мехьаьнгара тіем бий-ьаьгі аьнна хетаьчу ер.

Кіоаьна Цьаьлаьгіа мий да ніхьаш дер ка. Моастаьгіна цьаьнгаьнна юрта тіемата пьаьрхар оаха сатоссаш, Хіаьта хіаьзарчоь разведка ніхьйта фашистеш маьі ба, малогіа тера долаш ба тахан да даьаш дер. Цу хинна сона ординерцо тіеоаьлаьнр 12 шу хурдолаш воле цьаьі кіаьнн. Цьаьйна эгтара юртера воле командир воза, цунна мара хіама ергдаш ваьш сиьнаьнр из. Соца тіеоаьлаьнна кіаьнно дийцаш разведка кіийта ваьш дацер. Цо бонъоца тіеаьлаьнр маьі моастаьгіна ба, маьі йаьжкий тоьаш, аьнна-тоьш я. Оаха пьаьрхьоьі бетальон гаргга фашистеш бер юрта. Хіаьта Коляс (ишшта вр ніаьнна цім) тхо моастаьгіно вуьргдаьвеш юрта чуйдиг а пьаьрхар. Цьаьолаьгіна маьі сецца тіепатар тхо юрта. Хіаьта ваьший сов маьрбаьлерах хьаьматіеп за а ца оттадеш, тьаьйса бадер. Тхо оагіорьалера шн саг мара ца поаьвеш ши біаьсоагіе фашистий дехьа аьлийхар чу юрта.

Из эіаьнна тіема эпизод цІаьнна а йиц ца пуш дегаьпт сона. Коляс чіоаьгіа дийздар ше тоьш аьнта хіаш. Цох хіама хиннаьнр, бакъда, со дийна мел болна хана дицлургдиг сона цунна карагіаьнна денаьа пуьаьнх.

* * *

С. ТЕРЕНТЬЕВ,
ТІЕМА ИНВАЛИД.

Цій ца кьаьчалга хоьш воаьа моастаьгіна, дахьдаьна вьхта санна, ихьаьтаьш тіеэьашка вуьла за эр из. 1945 шера апрель бетта доаьнаьнр тіа тіема дагіьа Польша фашистех мукьаьвеіхка.

Кьаьстте дохкка турзка! тіеуьттаьдора фашистаьш польскин юрташца. Казачьх, бохкий ная, бераш кьаьстте ца деш доаьдора. Цаьхка дагера дегна, сона 1945 шера Цьаьолаьгіа маьі. Цу дийнаьца тіа подразделаьн чуйоаьгіна полкана тьаьхьашка лаьтта дехкар дер Познань кіаьна городе гаьнна йоаьцаш кіаьна юрт фашистех мучьаьхкхар. Из моастаьгіех Іоьшьаьра тхона ши сеьхьат мара за эьаьнгаьн. Чіоаьгіа марта сурт дер цига тіхьна дийнаьр. Цу біаьс гергга дехьа уллар юрта юкъаьрна майда тіаг кіаьлнах, бокхий чах, бераш. Цьаьхка са біаьрг кіийтгар ціна уллача наьна наьхьах дехка гіерташ дьаьлача бе-рах.

Духха кьаьзан, дарра чоьнаш, ларра дегнаш дийнад сона тіема шерашка, бакъда, ца дийнаьца дийнаьг сонна дог доаьаьлаш дола чурт эийсденнадаш. Дикка зама яьлий тіем чакхьаьнна бакьда, 1945 шера Цьаьолаьгіа мел польскин юрта біаргайнаьр тахан а тіема дегна дагоа.

ФОТОРЕПОРТАЖ

Уж шера 500 гектара тіа ялатан силосни лархіа йоа ла хьажіаш хьалхех эзаш ба Нижневоин совхоз-техникума механизаторашца. Хьай тіа гербицид тохаш, хиссаьш маьхаьш довахаш, хьажіаш діаьоьш массехи агрегат йоаьлг. Юьчьера лархіаьча цаіі вза балха нормх ихоьвеш на вш цьаьа да діадаьхійташ болхлоьа.

СУРТАШ ТІА: совхоз-техникума механизаторашца Гордалов Берсанаьх сайлашкин Мазмасов Мохьмадан сеьхьа-кина хьаьжіай фуда вправна ешаьна ешаьн.

Хьажіаьш діаьоьш воаьлг Кодзоев Вашир.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ДОККХА ИРАЗ

Ах биіса хіиттуа тіехьагіа сийрдаьлаьнр юрт. Ахкаш сигленах мотт кьесташ тоьгіур кіера ала. Дин-дикагіа лоьмарлоца моттиг а тепна, цхьатарра нкхьаьнхьара техаьр цін. Ніах Іоьтта а оаргіаьдаьна а ніхеллаш цІоьшш, ціхіна дьаьгр. Из дар 1935 шера.

— Со ду хана Тіой-Юртарчу комсомольскі организацие секретара вир,—Іоьг Махьмада, — кулдаьш аьменгий чІкр ер из. Керда вахар чІоаьгіаьш доаьхна тхо ду сайнарчу гІулакхашца ціарабе гіертар уж.

Тоьшшен фетіена Дикаьшкен соьлдерсий хьаьнца дертдоаьдар? Історен чарх іохьгіеьчьашкахьа кіесташ ніеьхіа а. Цу тіе Советий гІолчий, болат мо, чІоаьгіа бар. Хьайлаьс дегаш а дегіаьмаш а дьаьгр, революцен ала цо бойте.

Да чІоаьгіа разаа хьаьлр ніхьаітта чу дальнича ший ноІа комсомола ваха воаьлл со, аьнна, ціаьгіа хьоаьдіча.

— Віаьлла ца а гоьаьш дІаьлеьхь заьвлаьш,—аьлар тьаьвачча партизана Состабе, — ніаьлбіоьлга ихьаьбоалчар дувцача аьнна-ниттех шек ліа а ма хиналаьхь. Вай воаьшта дахх дьаьхьаьл ер Іаьдал. Из дар 1928 шера.

Очерк

ШИЙ заман саг вар Состабе, цьаьна хьалха хуьрдар гуш. Революци яладе бейзаьбар цунна аьлийй вахар эргадаьхка гіертаьр кьаьхьагаьрт. Тіаьнна ґаьлий тіера хьаьший каст-каста дисий новкъостаьгіа волчи боогіаьш а бар, волищех кьаьйлабіа боваш хьаьчча хіаьта а. Хьайе ніера, шин ніера воаьнхар цо Состабе цІаьгіа. Ніебоаьш іаьхьора, хиле дезачи вазорах дуувацаш. Революционерашца чу-кхаьбар бахььн болат мо, чІоаьгіа бар. Хьайлаьс дегаш а дегіаьмаш а дьаьгр, революцен ала цо бойте.

Да чІоаьгіа разаа хьаьлр ніхьаітта чу дальнича ший ноІа комсомола ваха воаьлл со, аьнна, ціаьгіа хьоаьдіча.

— Віаьлла ца а гоьаьш дІаьлеьхь заьвлаьш,—аьлар тьаьвачча партизана Состабе, — ніаьлбіоьлга ихьаьбоалчар дувцача аьнна-ниттех шек ліа а ма хиналаьхь. Вай воаьшта дахх дьаьхьаьл ер Іаьдал. Из дар 1928 шера.

Сага гурбоаьлаш бадар. Іохіе хьатіа ца эттача. Наьхьа тіа ґіоаьлла боагіаш цхьа ніраьла ліара царна. Іохіеьх сагі. Ахкаьсагі, кіаьнн тіа а баґіаш. «Ґіоттіа» аьнна, ніаьхьа цхьа ло тіта дьаьлар ешаьн. Гучкьаьлар фашистий разведчикаьлаьт — аьнна». Хьайлаьс тіа а вена, пулемет тоха кьоьнах, сесаг, гоар дийра эешнеч. Кіаьнх, кхеравена, ніраьла тіара чу ц ноьгі, ваьар. Дагіара хьаьстіна а тьаьрвалаьна хьа ца кхеташ духа ха кьаьнхар Колис. Дан наьнн тьаьнстаьна сихха лаьстаьр. Дуухьаьл шийна хулача саьхьаьрана, сатотаьла боабір уьн маьрша нах фашистский дегтиьно.

Шолаґіаґар хилар цу гуроьхьа. Тіемаьта разеена е аьнна командование дехкар а оттаьаь, аьрахьар ерриг таьнаьн батальон. Наьнгіа бистте ах ьаьга а ьаьга уллача цьа юрта хьаьчар уж. Царна біаргаьнра черре моссех кіеттаьн еллаьн ціаьгіа эрсий йоаьсса саг. Ший ваьк соца а ян, іоьвалаьр бетальаьн командир капитан Крутницкий. Иоьхьаьча сагіна кіаьмаьл а дьаь, ціаґіа діаьчьаьхьа из. Дуухьа ца хьаьгіуй аьрахьар. Байрахьхілий сигналаьшца хоьвл бирг-а Танкий командирна, хьаьрзаьлаь Шегіа чуйбігар по уж. Цаьн юьхьа хилар пірчаьхьіна ціи хьаьлсет. Из ізаьа ца довсьа кхуьнйоаґіа діаьг ешаьнр. Воаж садаьвоаьн, аьнна яр. Цу сахьаьте аьрахьар а лела. сарчаьте діаьйгар таьнистаьна из. Изаьаьо хіама оаьхкаьна а деш хіама, баьхьа, фашистаьна дуо лара.

Немецкий мотоциклистий батальон ноьалаьхьа юрта сеьлаьта хайра Махьмад ерзаш волчи таьнистаьта. Масса хьоайгар тіар болаьта аьнна-тиш. Аьха ян діаґіаоттаьлла хаьгар ноьастаґічоь уьн сагіаьлі ба.

— Діаьна сат діаьхьаьна йиш ма, — діаьхьа делар Крутницкие. — Бежнгательни оьсолочний сьаьрдаьш чуеттта. Ца таьнка Вокка тоо сецдаьна.

Ихьаь оагіорьалера тіабоар жаьбір таьнистаьна царна тіера ала. Корнагібаьнна діа-іоьха удар фашистаьш, хьаьгаьн баьгіа ґер деш яр вай пулеметаьш. Цу бетальонах дийна цин сат мара ешаьнаьр. Уж а хьаьлйаьр. Царех ца! Віаьлла ца-ґоьаьлуьн дзіаьнтаьн а дувцаьш, хьаьчьаьлах телхар.

— Иштта «туриаьлаьш» ба-ьх ерзаш кіаьбіаьчча, — аьлар Куртницкие.

Цу операцех хьаьна «1941 шера 3 октябре ерадьаьнна «Известе» «Ніоаьстіча разеена» аьнна йиш статья тіа дувц вай таьнистаьна мишта чІкр лийхар советский ноьа баьчьа бохамна. Хьаьстіа белгаьлаьш вуьц ниьз таьна исмаьнгір, старшина М. Абдаьков...

Махьмада эгтара боьхьаьгіа ца воьл Довхан ше а ваьнні бе-раш доаьш я. Доьхьаьна дуо-ьза ізаьаьта воьла Бейбоьта вай университет а аьнна, хоьра ца хьаьаьн воьа тіхьо ший тоьгіур ца я. Мехкарий — Дибан из, — хьаьгра образеьнна доаьш хьехархой бе. Хьоте маьре а баьа, Іехьаьшш а бо-лаьш аьнна бех. Дибба Белгородский областе гороД Алексеевке ях. Тамара — Горьке, Шаьхкке а шоай сайхарна дьаьа ловрхіаьш а бе. Заочно Горский корбоьхкаьн ваьстіаьгіа воьаьаьш на Іаьнхьн. Тіой-Юртарчу № 3 йолча ферма зоотехник. Нуьх ізаьаґіа воьа Хьаьмат а совхозе баьха на, заьччо технический деша а ваґіа. Къурбій г. Ордженоникидзе горноьеьтехнологический институт а ьаьнна. Ярославский областе зиий профессех бохь бенн ва.

Кастта Грознера кооперативштех техникуьм а ьаьхьа ший таьхьаьгіна моттиг ьхьаьлаґіаґіьн Аьсета. Марси чух ьхьа юьхьера школи ьаьнна боаьх. Эгтара ізаьаґіа йо-на Мерет ьхьаґіаґіна класса отличниеаьш я.

Цьаьйта дезадоо ьхе а ньа, ньйсаьна ньаьна тіа а воььхьаьн діаьхьійн доьхьа хьаььхьаьі а, дегіа ний а ьаьнгаьр а дезаьр. Аьбоьхьаґіаьр дезаьгіа кертера берзаґіа ца марн сесаьгі бергі боьаьш а. ььаьнаьна ньаьнгаьн а безаьн ььаьр.

Г. КОДЗОЕВ.

ХАМХОЕВ Аьхмад.

МАЙ ІУЙРЕ

Май іуйре кіаьнгий вайга,
Сийна дукхар — біаьсти
Соьлаьаьла, ґіаттаьлаьлі а
Гучдаьлаьнгий оаьлізаьрчи,
Аьторанца беш хіайнаьсан,
Цунга моаьрцаьн хетташ!
Гучаьлаьнгий кіий моаьрцаьнгаьн,
Сийнаьнца новаьаьнна,
Соьлаьаьла, ґіаттаьлаьлі
Яьхий іьаьо вай
аьнсаьннаьн.
Гаьнна-гаьнна ерзаьш лийна,
Царга моаьрцаьн хетташ!
Іоза арадаьнна адаьцаш,
Майн іуйре, біаьсти шостоьн,
Соьлаьаьла, ґіаттаьлаьлі
Зиьаьн дьаьхьаьл іьаьо
кіийнаьн.
Кастаьі хорша дезаьа аьаьн,
Царга моаьрцаьн хетташ!
Іхьрах іьаьгаьй аьлийте орсаьш,
Дьаьрн санна бесаьз лийна.
Соьлаьаьла, ґіаттаьлаьлі
Дьаьа арадаьнна іуьаьш.
Іаьнгіаьш санна, сурт
уьттаьдаьн.
Цар бергаьт іьаьодаьлі!
Сийрдаьдаьнна новаьаьнна
боьаььш.
Іаьла ґіоттіа, зеьа бовкьаьаьш
да.
Соьлаьаьла, ґіаттаьлаьлі
Новкъостаьнна бизаьн латтаьш,
Сагогдаьнна сий іьаьаьн ба.
Цунга моаьрцаьн хетташ!

Май, біаьсти, іуйре лоттаьн,
Іьаьзе арадаьнна берзаьш.
Соьлаьаьла, ґіаттаьлаьлі
Іьаьгі ґіоттіа, ґіаттаьлаьлі
Іьаьо дьаьгіаьгіий біаьлийй
Цаьрга моаьрцаьн хетташ!

ОСМИЕВ Хьамзат.

БІАЬСТАН ЦІЕЙ

Заьнг йоі мо. хоза, кьаьга
Дьаьа кіаьнгий біаьстаьн цІей,
Дуьнен тіарчи кьаььвалгаьй
Барт-вийн шоьфер Іаьгіаьнгаьн
цІей.
Цьаьра аьо санна аьаьа.
Цо ца кіаьаьнгаьн шаьрнаьн.
Хьаьна форд мо, адам
доаґіа.
Хаьнгий лаьшар кіийнаьбаьн.
Таьхьн ґоттта а вай майдаьн.
Уьмцаьн а ґоттта ш.
Бакъда адам дьаьнгаьд цар тіа,
Дегий йіоьхьаьл шоьрта ш.

Мема хуьк ба пьаьтіа іьаьхьаьн.
Цо цІе дьаьрнаьн іьаьзаьр.
Кіаьн ньаьнна ну а пІеранаьн,
Цар баьнаьгаьн іьаьхьаьн.

Зоьнна наьнна. Наьхьа белгаьр.
Сийрдаьдаьн ґіоттта дин.
Хьаьна кіаьзаьр, іьаьнна
дийнаьр.

Ер мо сийрда дена дин!

Хозий шоьнна дуьаьа
цоґіаьрн.
Сийнаьн партн хестаьнгі!
Лаьхьаґі аьо цІе баьрехьаьн,
Мьаьнна гарга кіоьаьаьнгі

Кьаььвалгаьца сийне йоьаьр
Ба Дьаьаьно доьхьаьл дер.
Цу тоьаьнгий рапортаьнца
ПІеранаьн, іьаьгіаьн кіийнаьбаьн.

Таьхьн ґоттта я вай майдаьн.
Уьмцаьн а ґоттта ш. —
Чот-са йоьаьаьн ма ба цар тіа,
Дегий йіоьхьаьл цар тіа а.

ДИЦЛУРГДАЦ ИЗДИ

Гаргагіочачан латт Сийлахь-боккхача Дийнехка тіем тіа советски халкъо Котаьло ньхьаьа 40 шу дуза дн. Из йоьнхьаьча шоай са ца кхоьеш латаш эзарах кьонгаш а хиннаб Іоьчг-Ґіаґіайченера. Царех цьаьболчаргарда оаха дийхар тіема шерашка Цьаьолаґіа май шоаьш мичаьхь а мишта а дездар дувцилга.

Тахан оаха кепатох дицлургдоацча ду денах тіема ветеранашта дагадоаґіараш.

З. БУЗОВЕРОВА,
ТІЕМЕН КЬАХЬГАМЕН ВЕТЕРАН.

1942 шера августе бетта комендин фашисташ Грозненах гаргагіертачу хана оьсу ґоьаьлаьнна ґіоттіа а ґіоттіа ца ґіоттіа. Цу хьомайр до воеьнсаьнга. Дуухьаьлча Маґіаґібина юхье дежьа лаьцаьр тіем тіа. Хьаьрбаьлна сеннаьн бежкий топаш аттар фашистаьш. Тамкаш хіаьлкьіра ешаьтіаьллаьна кьаьстача ловна штаба юхье лаьлар сиарадаьн. Цу хьаьта ґіаґіаьр, моттел духха тіама Біаґіаьдейна саттий а ґіертар оха-не а тремшее діаьхьаьлаьбоаьна. Уьзаьн ваге е са йиш ецар штабера сай моттиг а йіта діаьхьа. Хіама аьлна, хетарчи дезд, командиьн діа-ьа телаш хиданна телефон аттар фронта таьпталіерна участкашкара. Хіаьта цьаьн минута ностора ньлча а эшшача дІа ца кіаьаьнна, дагадоьаьр хила тарлора.

— Кіент я, — аьлар фашистский бокхий топаш сайшчуо тіаьнгаьн штабе ньаьчуьнна тха полка командира.

Иштта са хоьстаьр геттара ешаьтіа тайпара. Ихьаьна дате а сай моттиг йіта йиш йоьцеш иштта хьаьлаьна кіы а дуккхаьш ньйселарр са тіем тіе ноьаьш.

Дагадоаґіа сона 1944 шераьра 1 Май. Хала цІей ахкар цох. Цу дийнаьца ца чекъ кьчьчарг йіьаьта Карпаты ехача лоьмаьште тіе а кхаьна, Коломыя ехача города ма-ьнчаьн ехача юрт юхье сиьар. Коломыя хьо город юха а таьккха безам бо-наш дуухьа тенкаш, эсхар гуталаьр фашистаьш. Цьаьбаьна, цаьна хетар кіеп гаьна дер. Хьаьха бокхий топаш а йіийте, Чіжкра тамкаьта тіехьа пасота а йоьаьш, цар ю атакаш сиьна а кокаьйра вай сантаьна. Пулаьх хуьрдоьцийта хіетаьлачуьн тіеььаьгіа, бомбардировщикаш тіаьлаьхьар тоьна. Тьаьш мтт гаргагіча самолетаьш пулеметаьш а оттаьш, хадаьна бомбаш тувсар дийнаьр штаб хіаьнаьр тіеґіаьш. Цу дийнаьца штабе цІеннаьшта ньадаьа дезаь. Тіаьнна гіулаьх хуьрда. Хіама аьлна, ціона кьчьчарен дуухьаьгіа дезаь, бергаьгіан санна со а хуьрдаьчкан ваьа ґіа-ьлаьгіа соьвєтский ґіоттіа. Масса хіама бала хіоьачаьн, нийса дозаьчоьа тіеэ це довалаьцу, кагирий бакъа тіера хуьрдоьчкан хьаьхьелаьгіа хила ешаь ваьа хіоьраьр.

Моттийта, бетальона ваьлаьр ниьз гу. Гоньаьлчарий дийна зоь із балх ашшта бу, хьона фу хаьгіаґіаьрда. Іо бала балхата хьажжа ньона совєтаьг дезо а белгаьлаьнгі а бидцац ун. Новкъостаьца дуухьаьна сий дезд са. Профсоюза XVII съезда делегат хиннав со, шоьшта газовой машдаьттех промышленность болхлой профсоюзан ЦК чІоаьлла. Дуухьа а паччаьхьаьнен совєтаьш тийннад, кіаьн пятьалтта удаьнна ка. Доьхьаьл ду аз ешшта новкъостаьца са лархіаьрех, паччаьхьаьнна са балаьа ловна мех барах. Цудухьа дегіара ца. Ґіоьаьрна ґіоьаьрна ґіоьаьрна

Вохара хьисап—советски

АЙДАЕВГІАР ДЕЗАЛ

Іуйрийна доахан а дийтта фермера чуєча, кишка ахе Іохов Халимат. Дийдда хьатІадоагІа Мохьмад, Рустам, Фатима, Эсет — иший бераш. ЦаІаш цун хьалхаІелх, боьхкачІбераш ший Іаотт. ЦІар хоьлл нуьл шийн хьалхаІаьдеш. Ший доттага ШарІгаІда шийтаьв хьалхьежча, дерригча хьалхьечу дукох да ше Іоьаш сакка хетаьу берриг даьнна.

— Царна хабераш а дуьхьал, сиьгьердлуьн ийлаш кишта ягар а ца хоьаш сих. ДийІоьа ха, ХьатІаькорг сайрийна доахан деття деза сахьаьг. Бераш шоай кІзнга, Любийна, ЦІа-а даьс иший вежкарийн Зайнап, Тамара, Сакита, Лейла тІекъа а баьхе фермс йоьа Халимат...

ИТТ —шу хинна Іац на пенсе яьа. ЦІхьаьхьцІа, ФІьа цІ цІагІа дахьаьгаьна. Ше хьоначча доахаьнгІа цу іоьгьа цІа баІ тоьш цІурх лаьмна Іийнаьн Халимат. Кьоначча кхаьнах санна кьаьжг. Цунна а маьрз Аьнта а ма хетта хьаьжагІаьгІа тІера боьаш хьалкхийнаьг механарий а ньангаьн а. Хьахинаьг шийнаьрз дукхагІа деза кІалІ бераш. Цу дерригчуьнг ца кача тІулаккаьнг кьоьнал тІа ца йІтчу лелаьо Халимат.

...1974 шерс «Назранонский» совхоза ІхьалкьхьонгІийн-іоргьарча фермс йоьа боагІа Айдаевгіар Аьнта Халимат. Шецдьх скотник хуо. ЦІенаьнах — доьрна.

Арахьарс хьатІаьхьежча лаьттаІа Іочу а даха даг ІаІаш санна хеталуш, геттара лохе дер доьаш гудвал ка кхийІа. ДоґІа дийдхча дийнаьх хьажча нихьаш тІаьнхаьш ца хьаьа дІа-хоа да ца ихарчаьш бохкара доьхаьрш дІаьхаьр.

Ишта кадрал а ца тоьаьш фермс йиьсаьн хьаьа бьхькабар пиг балха ворхІ бер хьалхьедеш боа Аьсин Халимат.

Дийбха дукха хьелургІаьш ужаш а, — йоьлар фермерна хьалча хьалех хьаьхьара цар ниг дІаькховаргІаьн ньа хетаьн бераш.

Бьхьдар ььлча, деаал доьлаш боьлча нахана мара дуьлургдоьаьш хьаа балхаьн дер фермс да деаргаьн. Чин етта хургьоьаьнгІа цинг хьаьбхьалхьле хоьш бар Айдаевгіар. Уж хьерабаьлаьгар халонех.

Кердо тІедьлаьчча наха ца хоьр дІаоаьлаш, эшаьш лоьа новкъостаьл деш, хоза шоай ниг дІаькхочар дер доьш аьле уж хьаьтаьгІ фермерна кьыча болхьоьца а.

Чуе кинтрка енна, дІахчанна, ноьрцІ, вахача мотте кьы тІе ешаьрашна Іаьнгіеш йоьхьо я ца совхоза кулгалхоьца а. Цу тІулаккаьна ина хулийг Халимата а Аьнта а кинслуча халонаьта дуьхьаьгІа. Берг тайна деаал санна цига кинча доьрнашцен скотникашцен цкьна тІатеІІа кьаьхьеГІ болалу Айдаевгіар.

Атта дацар хІара іуйрийна сайрийнен тхьо етт бетта, царна доьхьар дІалаа, уж латта моттаг ІІІенг, кьы тІа ешаьрашна Іаьнгіеш йоьхьо я ца іуьнаІ да. Зіаьмата йолча хана деза кьаьжга Іемача Халимата бІу на кьежаш кІоначаьгу ший тІулаккаьн. Цигна ешаьрашна йоьалгІа аьа деза а хилаьг яьх. Ший ина дІаькховаргІ ду хьалкьлаттаьча доьрнай опыт нарезаьрзр.

ХІара дийнаьх ферм а яйІ нанна новкъостаьл, даьн хулар воькхаьгІа йоьа йоІ Зайнап. Халимат боьхьонца тийна яр цин іоьгьа хургьхилярх. Нанас дукхаьна зийнаьр из цо шийна доьхьан дегтаьча хаьн. Хьаьлаьг деаш цо ший ца хІара ферм а ухаргІаьнгар йийнг.

Шия берийта цу даьхьа Халимат йоьлча ферм балха йоагІа Зайнап. Из ахар іомаг ешаш. Доьрнай говаьг кареерзайр цо мама новкъостаьл де ше ихача 3 — 4 шера. «Шоай санна хьаьхьара тІера хургьа цар берашца олгар Аьнта Халимата боьзеча нахо. Ферм заведующена а дукхаьна йІнаьр ийна ешаьрг доьлаш йоьа йоІ нана группера доахан детташ хІара. Из дар приказ а даьхьаьш Зайнап хьаьнеча дийнахьа йІнаьр шеннаьн а воьнаьш цо цунна лаьрхІа Іуьш юкъера цІеча фуч боьа 25 етт хьаьжоьстагар.

Юкьаьнна атта лаьар болх бе. ХьалхаІа наьна пин-пхьо етт бетташ хулар из. ХІанз деття доьарашц хоозна дукхагІа хинна Іаьнар. Лаьар цІеІеш, деґІа мьаьнеаш. Эттара мерзагІ наб а кхийІта тхьаьІе уьлача хана хьалхІаьта а ешар цунна. Мичча беса даоттаьн боьаш да дерах хоттала йоьла хоьаш а Іолуьаьш ферме яьа ешар. Уж хьалоьгаш ца ешаш кайсьаьрг йоІ. Цхьан дийнахьа іуйрийна доахан а дийтта ше чуєча латаделар Зайнапа фермера ІІІа а ььина кьаьжча болха кІы. Кхы віалла хІара деце іуйрийна дІъ сеьгьаьрг. Ший даг дар хьа ца ььлча іелаш віаьмІ йоьа Лейла а.

Механизацин хІар хьа а хоьаш шоай ирзаьрг ешарзаьрг. Масеех мугІ яьаьчу чІ тІеьІаьгІа дІаьхьа баьгг тІаьгг тишка хьалкьлаьца кІалина ягІачча нанна. Цхьа во хІама шийна ираьгІаьлча санна хьоьвр тІетох. Іийнй іоьаьчча кхьх «Зиь хетаьІ» цхьна ер лъхе, дуьна а хьаьа ма дІ цига болх бе. Даьа а йийнарийн вежарийн ваьрг ваьхьа тІа балх ІІетташ ма лелий ю? Фуьрда цо а дас а. Нана хьалхьешца а доьхьа яьх ма дІ хьаьнІаьгІа бьхьх доьрна а ца іуьІ дІаьлаьр. Уж уйлаш дег чу а есса Іаьхьоо Зайнапа ше яьхьо йоьлаьь эшаьлеш. ТІаьккха йоьлаьеш дІаьтІа а яьх хоза кулг тоьаьш нахьа керта кІаьнгаьш шийсьхе дІаьтт йоІ.

— Мама, — оьл цо хьоьвташ санна сайна бесаме цунна ІІІара а хьежь, — саВ ина ца йІтаьгІ. Ший ІІІара ІІІара йийнаьрзаьрг ІІІа-ІІІаьнгаьн. Цу ІІІулаккаьна ина хулийг Халимата а Аьнта а кинслуча халонаьта дуьхьаьгІа. Берг тайна деаал санна цига кинча доьрнашцен скотникашцен цкьна тІатеІІа кьаьхьеГІ болалу Айдаевгіар.

Атта дацар хІара іуйрийна сайрийнен тхьо етт бетта, царна доьхьар дІалаа, уж латта моттаг ІІІенг, кьы тІа ешаьрашна Іаьнгіеш йоьхьо я ца іуьнаІ да. Зіаьмата йолча хана деза кьаьжга Іемача Халимата бІу на кьежаш кІоначаьгу ший тІулаккаьн. Цигна ешаьрашна йоьалгІа аьа деза а хилаьг яьх. Ший ина дІаькховаргІ ду хьалкьлаттаьча доьрнай опыт нарезаьрзр.

ХІара дийнаьх ферм а яйІ нанна новкъостаьл, даьн хулар воькхаьгІа йоьа йоІ Зайнап. Халимат боьхьонца тийна яр цин іоьгьа хургьхилярх. Нанас дукхаьна зийнаьр из цо шийна доьхьан дегтаьча хаьн. Хьаьлаьг деаш цо ший ца хІара ферм а ухаргІаьнгар йийнг.

Ший берийта цу даьхьа Халимат йоьлча ферм балха йоагІа Зайнап. Из ахар іомаг ешаш. Доьрнай говаьг кареерзайр цо мама новкъостаьл де ше ихача 3 — 4 шера. «Шоай санна хьаьхьара тІера хургьа цар берашца олгар Аьнта Халимата боьзеча нахо. Ферме заведующена а дукхаьна йІнаьр ийна ешаьрг доьлаш йоьа йоІ нана группера доахан детташ хІара. Из дар приказ а даьхьаьш Зайнап хьаьнеча дийнахьа йІнаьр шеннаьн а воьнаьш цо цунна лаьрхІа Іуьш юкъера цІеча фуч боьа 25 етт хьаьжоьстагар.

Юкьаьнна атта лаьар болх бе. ХьалхаІа наьна пин-пхьо етт бетташ хулар из. ХІанз деття доьарашц хоозна дукхагІа хинна Іаьнар. Лаьар цІеІеш, деґІа мьаьнеаш. Эттара мерзагІ наб а кхийІта тхьаьІе уьлача хана хьалхІаьта а ешар цунна. Мичча беса даоттаьн боьаш да дерах хоттала йоьла хоьаш а Іолуьаьш ферме яьа ешар. Уж хьалоьгаш ца ешаш кайсьаьрг йоІ. Цхьан дийнахьа іуйрийна доахан а дийтта ше чуєча латаделар Зайнапа фермера ІІІа а ььина кьаьжча болха кІы. Кхы віалла хІара деце іуйрийна дІъ сеьгьаьрг. Ший даг дар хьа ца ььлча іелаш віаьмІ йоьа Лейла а.

Механизацин хІар хьа а хоьаш шоай ирзаьрг ешарзаьрг. Масеех мугІ яьаьчу чІ тІеьІаьгІа дІаьхьа баьгг тІаьгг тишка хьалкьлаьца кІалина ягІачча нанна. Цхьа во хІама шийна ираьгІаьлча санна хьоьвр тІетох. Іийнй іоьаьчча кхьх «Зиь хетаьІ» цхьна ер лъхе, дуьна а хьаьа ма дІ цига болх бе. Даьа а йийнарийн вежарийн ваьрг ваьхьа тІа балх ІІетташ ма лелий ю? Фуьрда цо а дас а. Нана хьалхьешца а доьхьа яьх ма дІ хьаьнІаьгІа бьхьх доьрна а ца іуьІ дІаьлаьр. Уж уйлаш дег чу а есса Іаьхьоо Зайнапа ше яьхьо йоьлаьь эшаьлеш. ТІаьккха йоьлаьеш дІаьтІа а яьх хоза кулг тоьаьш нахьа керта кІаьнгаьш шийсьхе дІаьтт йоІ.

— Мама, — оьл цо хьоьвташ санна бесаме цунна ІІІара а хьежь, — саВ ина ца йІтаьгІ. Ший ІІІара ІІІара йийнаьрзаьрг ІІІа-ІІІаьнгаьн. Цу ІІІулаккаьна ина хулийг Халимата а Аьнта а кинслуча халонаьта дуьхьаьгІа. Берг тайна деаал санна цига кинча доьрнашцен скотникашцен цкьна тІатеІІа кьаьхьеГІ болалу Айдаевгіар.

Ишта дуьна а доагІаьн доьхьа йоьаьгІ дьаьнна дІаьлаьр. Ший доьн хьоначчаьгар яьх а ььина кьаьжгаьн а совхоза кьаьбаьн а фермера коллективаьш. ХІаьта массаьн санна ший ферма кьаьжгаьна яьх ешаьгІ хьаьжагІаьгІа Аьнта Халимат, Зайнап, Тамара, Сакита, Лейла.

С. АУШЕВ.

«Аргуздодгром» производственни объединение ремонтно - механически цехе сий деш яа токарий бригада бригадир, коммунистическ къаьгьана ударичи Валалов Іальви. Ше мерг латтача болхлой кьаьхьгаьн сомдаьгІ ремонтнийна ІІІашІІехьхьаьлкьлой бригадирна. 1 Май хьатІаьхьачаьн кьаьгьгІана совГІаГ а чийдеш, объединенерна бригадаьца юкъе эттара хьалхаьн, биъ бетта планаьн хьоначаьнарах, рапорт дендеш цун коллективо.

Ший кагийрой хьаьжча хиларах тарра, по хьаьхьаьбб пташ тонкрашц. Массаьа цІена хьоначаьнц цо профсоюзна цехкома деккарашц а.

Уж тІеьхьарча дерашка предприяте сийлен Улгг тІа: токарий бригадир І-е Баталов.

З. АВЛИЕВА сурт.

Хоамаш

Кердачоа тІаккхувш

Біаьстан цІей — Цхьоьлаьгіа мий геттара чІоагІа дегна тІоьдаьлаьгіа дегна ТІоьнскийна производственни текстильно - галантеренийна объединение хІаьнан гетарашца.

Из ца хьатІаьхьатаьн уьллаьн архийнийгІ кердачарийгІ кхо модель. Уж я маІаьча ньаьн спортийнан постоташ, берашца лаьрхІийна спортийнан постоташ, кІаьнаьнна мозийнгІ оборудованийн кочаьнашц.

Белгалдаьккха деаа, уьш шера яьх хьаьна пердачаьн барийнгІ модельаьн объединение оргхийнІаьгІа. Бахьна ваьна ІІоагІа хьаттаьнна діаьдаьнна я ушаьн.

Механизацин хІар хьа а хоьаш шоай ирзаьрг ешарзаьрг. Масеех мугІ яьаьчу чІ тІеьІаьгІа дІаьхьа баьгг тІаьгг тишка хьалкьлаьца кІалина ягІачча нанна. Цхьа во хІама шийна ираьгІаьлча санна хьоьвр тІетох. Іийнй іоьаьчча кхьх «Зиь хетаьІ» цхьна ер лъхе, дуьна а хьаьа ма дІ цига болх бе. Даьа а йийнарийн вежарийн ваьрг ваьхьа тІа балх ІІетташ ма лелий ю? Фуьрда цо а дас а. Нана хьалхьешца а доьхьа яьх ма дІ хьаьнІаьгІа бьхьх доьрна а ца іуьІ дІаьлаьр. Уж уйлаш дег чу а есса Іаьхьоо Зайнапа ше яьхьо йоьлаьь эшаьлеш. ТІаьккха йоьлаьеш дІаьтІа а яьх хоза кулг тоьаьш нахьа керта кІаьнгаьш шийсьхе дІаьтт йоІ.

— Мама, — оьл цо хьоьвташ санна бесаме цунна ІІІара а хьежь, — саВ ина ца йІтаьгІ. Ший ІІІара ІІІара йийнаьрзаьрг ІІІа-ІІІаьнгаьн. Цу ІІІулаккаьна ина хулийг Халимата а Аьнта а кинслуча халонаьта дуьхьаьгІа. Берг тайна деаал санна цига кинча доьрнашцен скотникашцен цкьна тІатеІІа кьаьхьеГІ болалу Айдаевгіар.

Ишта дуьна а доагІаьн доьхьа йоьаьгІ дьаьнна дІаьлаьр. Ший доьн хьоначаьнарах яьх а ььина кьаьжгаьн а совхоза кьаьбаьн а фермера коллективаьш. ХІаьта массаьн санна ший ферма кьаьжгаьна яьх ешаьгІ хьаьжагІаьгІа Аьнта Халимат, Зайнап, Тамара, Сакита, Лейла.

С. АУШЕВ.

ЦХЬА БАРТ БОЛАШ

Шелонсин рабочи «Дийаьнна совхоз цІи хозяйственнийна ІІІаьнгаьнна Кьаьхьаьлна Турмина Сандро Бердо нуьлаьдеш бригада ший тІерна стена зІаьмІа контера хиза тоьаьча сомий бешо юкьна латтаьгІ. Иуш хьаьхьа стена цІена ба цунна тІобода асфальт йийлаьна ниьг. «1 Майна — ььинарга кьаьхьаьгІ» цІи Кетаьлн 40 шу дуьхьа дечиа, КПСС XXVII съездаьгІ ььина ььаьш ваьгІаьнгаьн да шентера ньаьнаьна тьаьтоьа. Учетчик Сандро Хьаьвин ььаьр кІы сог ваьн цу чу. Цунца хьаьжаьна дІаьчча дерш тІеьІ.

РЕПОРТАЖ

ДІАЬХАЧА а керарча а пятилетаьшна «ЗоотІаьна молоьгІа тьаьвоьца ка боьсна ялаьгІ, цІенера сиьвлаьІ, ганарийн тьаьвкІаьІ тІера. Шера цІьаьгІаьрг дІаьа ІІаьгьаьн чуьцаьш ньаьгІаьгІа цу бригадо коллективна. ТІеьІаьрча культурин кьаьсстаьгІ дуьцца доаґІа. Гаьна СибергаьгІа боьа областаьн фуьца Іаьлийнаьр тІаьг гектарга 112 ВИР-42 ньа югославскийна гибрид а воьш. 300 гектарга тІе ешийар сонна цу бригадо ялаьта пьаькІаьш. Гибридех ярцаьн план 10 центнер йоьлаьш, хІара гектарга тІаьрг 16 центнер чуьвр, кІаьнна кІаьна сортех ярцаьн 30 центнер соьгІа.

— МалагІта тІулаьвсаьна нарагІаьулийг шоаьна кІаьта оьсаьр кІаььгІа? — хьаттаьна:

— Сона кІаьчаьна, эттара хьаьгІа коллективна подрад юкьа йоьаьлаьр. Хьаьна нарадеш а ваттаьш дьаьсе ваьна тІаьнна хана санна, дукхагІаьн кІезнагІаьн пайда ду ваьна кьастедаьш тІаьна балхаьш. ПІеьІаьрг кьаьнрарг ма хулаьш дукхагІа тІе гинтІаьра тІадерзаьдеш ду уж. ХІаьна дерригаьш а цьаьтаьрг дІаьа. Коллективна подрадаьгІа кьаььгІаьш кІаьна тайІаьра ялаьн йиьш а ца. Цу тІулаьвсаьна коллективна барт а ленинийна бьаьдоьчуьн белхатоьаьн а. Цу соьгІа цІьаьна хьаьла а ца доьсаьна, шийн ялаьнаьгІа сиьвлаьн спецыальностаьш іоьнаьш тІа механизаторашца. Цемогаьш кІаьнна тракторнаьш, комбайнерх, мастера тайІаьда балх бе хоьш ва кІезаьр, — жоп дедар Хаьвна.

— Біаьстан тІеьІаьйна ер новкъа хилаьрг шоаьна? — Хьаьлаьна а дІаьа культурах яьхеранна зе де а мег, цІьаьбаьнда тІаьна новкъарно ийзаьр. ХІаьна ььлча, де тІеьІа ца доьсаьна хІара шера уьш хана дІаьийна ньаьх оьсаьр ялаьта пьаькІаьш. ХІанз 240 гектар дІаьийнай, Инса 60 гектар таьна боьаь кьоьвлаьбеллаьш кьаьна тІеьІаьйна ийс сахьат деллаьшен болх бьа дІа а йийна Цьаьла демонстрацІе ІІоргІда.

— Хьа мегта трактора тІе гайнаьна учетчика ІІаьжІаьш ІІоргІда дІа ца ера-а? — кІаьрш ььлча:

— Са ІІаьжІаьш ььна воьш ва из. Трактор а комбайн а ленаьо цо йийца. Вешта соца цІьаьна ІІаьжІаьш дІаьоьш ІІоьаьлча тІеьІа цунна улуьгІ ньаьгІа Габартаьна Зуллах а вуьзаргаьш. ХІаьна ььлча, тІаьхьаьм ІІаьтабеш а тха ва я. ПІеьІаьр дийнайна дечиа ялаьта кІезнга ььа мег тІеьІаьра цо а кІаьнна, — оьлар бригадира ваьна а ваьна.

Хьалуш дер бригадер са мукхадаьлна ььлгаьн тІеьІаьра дер ах багаьта а ваьлаш ььннаьгаьн.

— МалагІа пайда бу шоаьна коллективна подрадо?

— Цунах доьлчах дийца а варгаьш. ХІаьта ловаьш ььлча, хьаьла хІара механизатора бетта юкьера пьаьрІаьна 250 сом доагІаьш хиннаьна, хІанз шоаьна дукхагІа ца. Цу соьгІа мат боьшаьш дуьна ца ІІІа.

— Совхоз санна 300 гектарга тІе дІаьоьрзьш оьха ялаьта пьаькІаьш. Цьаьбаьнда, ВИР-42 ахарг шоаьна дукхагІа — цІи біаьв гектарга тІе хьоьгаьр. Уж ялаьра гектарга тІаьра 25 центнер чуьв. Декабр оттаьвна оьха тІаьвта хьаьлаьнна, хІаьта кІаьна сортех ярцаьн — 60 центнер. Вешта Дьаьвина планаьл дукхагІа 2000 центнер ялаьт дІаьдоьна ІІаьрІаьр. Дегаьлаьнер хІоначаьнде дика тІаьоьнаьш а. ХьаьжІаьш дІаьа ловаьргаьна дерригча ььлта тІаьра поьрзІаьна а да. Хьаьта кІаьзаьра дог-уйна ІІаьлаьш барт болаьш тІа коллективо дІаьоьа а хьаььгаьра дикаьрашц тІеьІаьхьачаьнаьгІаьнаьгІ са ььлча ва, — аьлар Сандро Бердо тІеьІаьра.

М. ХАМАТХАНОВ.

БРИГАДИРА СИЙ

ПІи шу хьаьла Гі. Азриеен цІеґІа нарановски «Электроконструктор» заводе дукьхьаьгІа дІаьдаьлаьр бригадин формаьгІа кьаьхьаьгІаьна. Эттара хьаьла керадаьр кьегьедоьлаьдаьр бела балаьн хьаьлаьдаьрех яр Инархин Хаматхана Мустафа нерг латтача бригада коллектин.

ДИКАЧА НОХАХ

БОЛХЛОН шийна тІеьхьаьха хоьш, царгара доаттІаьн дар хьаьлехьш, болх а социалистическ яьа ІІІаьнгаьнна ВІаштІеьІІоьхьаьна ньа банка-дина организаторин кулгалхон хьаьрех тарра коллективе сий даьдаьн ва Мустафа. Кулгалхо а бригадера болхлой а дина дай санна шоай производствах, балхах дер лаьаьш. ТІаьдаьчча тІулаккаьн тІецаьнг хиларах цар кьаьхьагаьна ниьсъ берзаьте ба. Цудухьа такаьнарг бІаьстан цІей — Цхьоьлаьгіа мий чІоагІа дегна тІоьдаьлаьна болаьш деза дер дар. Дукха хІама да эшаьш ІІІатІаьнна заданн кІоначаьшьлой бригада коллективо ІІІаьнаьнна. ТІаьта бригадир ше хІама кьаьхьагаьр ва ТІаьдаьІІаьна ІІатІаьн ва шоаьлаьгІа шера чотаьгІа.

— Цо ньаьнийна кьаьхьатама котаьлонашна кьулаьш яраш малагІа тарокаш я, — аьлна шийна дьаьна хаттарра ньо а луш Хаматхана Мустафас аьлар.

«Барт - цьаьгІо ььлча, ший балхах дер лаьаьш ььлча тха коллективо коммунистическ ньаьсе ньаьсе болх бу. ХІама бухсоцІаьш хьаьнначчуьн мах а беш, ХІараме кьаьхьагаьме дика лаьара коэффициентаьна хьаьжа ца алаьде а луш ньа прем а».

Дукхьаьл уш хІинна а Іаьн бригадин балха тІа урхенаьш ПІоьхьІаьгІ доьа тІулаккаьн Шоай балхах тІеьдаьна ихеташ бела говзаьчаьн бригадира хьежаьгу бехкоьхьежча участешца. ХІьта уш хьож, цар бІаьг ловх, эшаьш доьла новкъостаьл ду ца ІІІеснаьгІа опыт йолча боьлхоьца. ІІІаьта уш сакьаьте цо ІІІена ихочаьшдеш да профсоюзан цехкома председателна, горсоьвета хьалха депутата, дружинина, бригадирий советах председателна деккарашц. Шийна ньаьрин балха тІа тІаьдилаьн тІулаьк дина ихочаьш ца деш цкьа цІиІ вала вийзаьвад Мустафаьл. Дукха ньаьзаьш тІаьхьуьш цунна хаттарашца. ОьсаьрІа а ньаьсе шийна, дуьлуш дела новкъостаьл ду цо царна. Уж деноьшна кьаьстаьна дукха деаш тІаьхьуьш цунна Сийлен — болхачуьн Дайменна довьхьоьцуьн, нІаьзадаьна. Цар тІаьдена тІулаьхаьш дика кайсьаьлаьр кьастеду цо.

Иоллагіа заводе дІаьдоьлаьш доьа кердадер эттара хьаьхьарчаьрІа хьаьлоьцаьрех ТІаьстаьгІ бригада. Машара фонде ваьна дІаьдаьлаьр бела болаьн а эттара хьаьна ІІаьдаьсьаьрг. Цо ІІаьгІ бетта цо дІаьдаьр 8-ча яьа сийна 120 сом. ХІаьта шиьрсаьл бетта а дІаьдеиіаьш яьа а дийтта туьна. Ніийта массаьа а дикачух сьаьлле шийна йолаш а барт бела коллектина.

Б. КОСТОЕВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета Президиуме

СССР Лаккехьарча Совета Президиумна цІеґІа Нохч - ГІалгІай АССР Лаккехьарча Совета Президиумо 1985 шера 23 апреле ІІІаьнгаьна Лаккехьарча Совета Президиумо 1965 шера 22 апреле ІІІаьнгаьна республикин болхлой гІулаьхьарча наьхен йоьнкъа группена «Ветеран труда» яьх медаль ешийр, ду даьхьа районашца йоьлаьр: Ахьой-Мартановскин — 21, Ахьой-Мартановскин 16, Гудермесскин — 61, Наьрановскин — 4, Советскин — 6, Шалинскин — 243, Шелковской — 60, Октябрьскин — 390, Ленинскин — 109, Заводской—643, Старопромысловскин—351.

Хьаьжа ньаьнаьна, ІІаьна, культура, хьаьна образование, уьнхьаьнна хоьраьра даьхь

Лоацца дувцараш

ИНТЕРВЬЮ

БОКОВ Ахьмад

ХАЬТТА радио болх бо Ідаловаленна штаге воаца корреспондент интервью е шурий ферме вахар. ХьалхагІа совхозе чуэтта, фермА коллективе болх кишта бу хьешар из. Дідадахьа шера а вахарча шера а.

Ферме Дікнаьлчаьа, воддачиехьа цун заведующи волча а вахьа, дідина а дайна, могашгІалла дІо аьвина хаттар а дІв, тІаккха ше малан дІа а яьина, кисиг блокнот хьал а дайнна, хьаттар:

—ТІаккха мичтал шун гІулакхан?

—Во дац гІулакхан-м,— жоп делар заведующе.

— Шун коллективе дІадахача шера планал тІех иноватьІен кишта тоин шуна дІаенна-ї.

— Ешнай, — баьхьдир заведующе.

— ХІара Іаттагара юкъера лаьрхІача кхо эзар литр а ньаьхкай.

— Яьнхкай. — Бакъдеш корта сайбир ноьхо.

—Дика толам бе из! ТІаккха ух шера яьнна тІех иш дІаьна лерхІар біаь тоин я-ех.

—ХІаа, — аьлар заведующе.

— Из Іалаьмаге дика дІ!

— аьлар шиг кьаьлах шоьрг дІадоІаш рьаьа хиннича корреспондента. — ТІаккха хьаттар: — Доьхьарга гІулакхан во мичал шун?

— Таро я! ткога доаьхьара, — жоп делар ноьхо.

—Моша доаьхьар-м ахочам болиш дац шуна...

— Аьх, цига мишта хул импортни туфлеш? — аьлар а ценаьлар ноьхьст.

—Аьх, тІаккха фу работа я из шуьгІар? — шин кулг хьалтессор ноьхо.

— Райпо яц из, РАПО я. Районна агропромышленни объединени.

— Но фу объединени я хац соьга, — аьлар ноьх новкъосто, — бакъда райпо-м дика объединени я. Дика жоттиг а я.

— Іа боккъала як? Соьга дубленка віаштІехьаьрг-ярий цига?

— Дубленка? Тхоьга мичара іоаІІа дубленка?..

— Импортни туфлеш? — хьаттар ноьхо.

ДИКА МОТТИГ

УЛИЦА тІа віаштІехьаьрг ши новкъост. Цкъанна хьаттар ноьхьанга:

—Хьо балха мичав хІаьа?

—РАПО ва, — жоп делар ноьхо.

— Іа боккъала як? Соьга дубленка віаштІехьаьрг-ярий цига?

— Дубленка? Тхоьга мичара іоаІІа дубленка?..

— Импортни туфлеш? — хьаттар ноьхо.

ИШТА А ХУЛ

ХЬУНАГІА мел долча сахкаращен сахкаращен кІентаче ный, хьунагІа біаьг лакха, ноьчо-дикачох хоам бе мала хоржаргІа, аьнна. Цкъабаршо догал балхьаьна да вьинад. А, из бен доаьхьо, лаьІе сахкаьар хІитча, цкІина тІедІаьна дехкар дагадоаІІача хурггад аьнна, из доІІ могадаьл.

Цкъаьла цІе а яьнхкай. Из масса а я, цун ма-ма-сахкаьна мкача а кхуьрггад. Сов соьга ца, ихкарме хІама пийделаьна, ший дехкар лиІІурда цунна, аьнна из а дІвтетІий.

Аьрнаг Цун біаьг ноьчаьрг-бе сигалара іочушьчача. Цигтара хоам Іочу а берба. Из а найдана хиннадаь. Аьрнаг хьуна тІорадер ца ліастача гІиннаьте кІалхардер гурггдаь.

Ньаьнхьаьг дагаехай тІаккха. Из хьунагІа тІІаІІоІІа а листача тІемьорокаьта мал йоІІий хІама а лел, цун біаьг ца мистаьш дусарадаь цкьаьнхьа хІама.

— Сов дукха іех-ех из, — аьлар цогало. Из еший цогІа ший кьорга чура вриданна, два хІама яьна доладаьча, серд доахар: «Н—ні—ні—ні». ДІаличчьалаш, цоги доагІа шоьна!» — яьхІ.

— МаІа кьаьнхьаьг оттаргьа ший, — аьлар чаьо.

— МаІа яІе а яьхІ яІе а

— Ешнай, — баьхьдир заведующе.

— ХІара Іаттагара юкъера лаьрхІача кхо эзар литр а ньаьхкай.

— Яьнхкай. — Бакъдеш корта сайбир ноьхо.

—Дика толам бе из! ТІаккха ух шера яьнна тІех иш дІаьна лерхІар біаь тоин я-ех.

—ХІаа, — аьлар заведующе.

— Из Іалаьмаге дика дІ!

— аьлар шиг кьаьлах шоьрг дІадоІаш рьаьа хиннича корреспондента. — ТІаккха хьаттар: — Доьхьарга ткога доаьхьара, — жоп делар ноьхо.

— ХІаьа, — аьлар.

— Из Іалаьмаге дика дІ!

— аьлар шиг кьаьлах шоьрг дІадоІаш рьаьа хиннича корреспондента. — ТІаккха хьаттар: — Доьхьарга ткога доаьхьара, — жоп делар ноьхо.

— Моша доаьхьар-м ахочам болиш дац шуна...

— Ешнай, — баьхьдир заведующе.

— ХІара Іаттагара юкъера лаьрхІача кхо эзар литр а ньаьхкай.

— Яьнхкай. — Бакъдеш корта сайбир ноьхо.

—Дика толам бе из! ТІаккха ух шера яьнна тІех иш дІаьна лерхІар біаь тоин я-ех.

—ХІаа, — аьлар заведующе.

— Из Іалаьмаге дика дІ!

— аьлар шиг кьаьлах шоьрг дІадоІаш рьаьа хиннича корреспондента. — ТІаккха хьаттар: — Доьхьарга ткога доаьхьара, — жоп делар ноьхо.

— ХІаьа, — аьлар.

— Из Іалаьмаге дика дІ!

— аьлар шиг кьаьлах шоьрг дІадоІаш рьаьа хиннича корреспондента. — ТІаккха хьаттар: — Доьхьарга ткога доаьхьара, — жоп делар ноьхо.

— Моша доаьхьар-м ахочам болиш дац шуна...

ЖІАЛЕ А ШИЙ БОЛХ БА

АХ БИНСА яьнначуьа тІехьаьгІа летача шоьй жІалле ІимадаьІа сомаьрьнхьар фусамда. ХІина - хІана сонарг ша дий ю, тІаккха юкатьІьхьаргьа - кх со, яхаш уллаш цкьа ютъ яьхьхар. Сайнинго жІалл. Из кокка мьу тІагІертаьдаь лет в цкьаннаьхьа кортъа юхе ньаька жІалл а ціеш хоаденнеД, е сигалн хьаьхьІатъча беттага Іех—из жІалена шийна мара хоьві дацар. Цкьан лоаьцнача юкъе тъурз из, баьхьда, ну минуте ше сена декхедьалча сайна, ихІа а лета доллолра.

Кхы жІалле алле а ца вита, тьаьт а гІетта арвалъар фусамда. Цунах Іаьрг ікотъачьеьа «ТІаьп» аьнна тІийра жІалл. Дедда дьаьна хьатІа а лена, «Іог-лестадіа», дерриг сетта а сетташ, уьмаш ца доладелар, дина лиІтарий со, шиьй парІІатта маб ешаьа дада фуаш да. Дехкарг-ца из кхьаьчьа сахкаьарг біенаьна. — Віалла цкьа а доладаь шоьй делар ньаьхьайго. Гаьн тІара гІетте гаьн тІа хоьві дІаьхьо-да ньаьхьаьг. Хоьвіг а цун оаз:

— Н-кі-кі-кі-кі. новіелн кІордадьаьл. воаьІоІІе кІордадьаьл. Ашарвш лехкаьр шийна сов дукха терзан тІаьва до.

— Из-м во дац.

—Кьаьчарел тІех хіла эшаьл.

— Н-кі-кі-кі-кі. хой шоьна хІина? Шун сайхьаьр цкьан тъкворон тІе іохайна дагІа.

— Фуд дьаьІача?

— Сона дукьала барг бен дагІа уж.

Цкьаьнка хІама яьсанар кьаьнгьайго хоам ца бен, ньаьчьаьгІа дІа ца кхаьлаьдеш. Долаш дар а віалла дагІ доаьдар а. Кьаьметтеа аьнгато шийла дукька а доккхагІа доле мергІІаг: текка лелга а. КІордьаьр ньаьчьаьгІа масса-сеннна, дечкебьалтабір из балха отталь. Эгтара тІехьа чаьнах а кхайьаьдер;

— Н-кі-кі-кі, — хоьвіг шоьна, хоьвіг шоьна, ца бьаьхьтІехьаькьаьна ма йоьдий ишта хьорга ч!

— Фу бе да ма? — аьлар, из дІа мел хезаьрша.

— Бе да. Рузкъа хурггда цун кьорга чу дІаьхьулаьда. Из дІадакиха шийна тІехьабехкар кіреа хурггаьІ

Кхы кьаьнхьайго садаьжьа ца буташ, из балхара дІа мишта йоаькхаргьа ца хоьвіг хьуьвар хьуна дий.

«Эпсарий седкъий»

Ишта цІе йоьлш да Москверуа СССР ДОСААФ издательстве арахІІца книжка. Сборника чуйоаІІаш йоьча оозаргІ автораш бе эскара а флота а дикагІоьла журналисташ. Шоьй произведенешка вар дуьн Гергиншарча Нижий тайп-тайпарча доаькъошна гІулакх деш болча новиндирех, волитработникех, шоьй воинскии дехкар дикна а бекхтокхаьнг а вар кхоьчащдеш хьалаг а з г. Книжкин дина гучадоккхх кьона бІухой кхетам дуьн кІебена эпсарашца лоьхдаш доле хьинаьг даьхьа.

Сборникин юкъе я вай мехкалочох — Советски Союза Туралах Аупен Русланах дуьнаш йоьа «Руслана седкъа» яьхІ очерк. Цун автор на военни журналист И. Семенов. Боккхача безашца яьг автора Русланах а, цун вежарех — Адамах а Бахьдуьнах а, берригача Аушегіаг дезалах.

Республика вуьнаьта юкъе эгтара кьонагІа и Нохчі-ГІалгІай педагогически институт. Цига кийбер физикан, математикан, эрсий метта а литература а, юхьхьанцара дешарг а физиоспортивнаьг а. Берашца кьаьлгенача кхетам бахара а хьехарг а пи преподаватель мара вад тахан республика школашца болх бен. Цудувьхь бохкка лаьрхІан боллаш хІама да института индустриально-педагогически факультет ньаьхьа шоьхьтъеш хьоъ саг тух шера Нохчі-ГІалгІайчеа школашца болх бе тІергІиьлар.

ТІехьа тІайоаІІача хана кхы а дукхагІа йоьча профессех боьх хьехарий ешІІаберба ухьвна. Институтъе хьаьлла дерзі керда специальносташ Іомаерйола кхы-йоьла факультеташ.

Тха корреспондента дьаьхьаьча сурта тІа шоьна гу тух шера индустриально-педагогически факультеташ йисте а ньаьхьа, вай школашца берашца кьаьхьагІа хьехам луш болх берйола хьоьчаьна хьехархой: (ьардехьара вытесьа) Аьбогучева Музыкина, Нашкоева Седа, Дигаев Іусман, Тарасова Людмила, Бекова Мадина, Курбиев Мустафа.

А. ВЕК.
И. ПЛИЕВА сурт.

ЧАХХИЕВ Кавитон

УМАЛАТ

ПОЭМА

ЮРТА II

Мевка декар мІца
Водиш на кІант тІем тІа,
Уллаьх ъьаьбаьа
Бетталу ньаьма кар.

Аьсотаг біаьг толе,
Ешча ший йоІаг,
Іодиеа цун юоца
Из ноаьлаг чуйнеьа,

Хьоька Мийнат йолча
Умалат чуводе,
Оусам из ньаьхьаьтІ
ЙоІа а боьаьнде,

Цу фусам из ярел
Дагабуьм курбоодиш,
Мехкарий мессаг а
Цу фусам латтаьнде.

Умалат чувалче
Мийнат йоьо моьнаьнг,
Сайрдиьна цун йийца,
Цо дІадуьц ший гІулаьле.

Дукхаьаьа уьх фусам
КІант ешаьІаг йоІ латтаьн,
Дукхаьаьна Умалат
БоаГІаш ъаьц уьх фусам.

Эзделаг тІеьаьаьна
Дукхе а гайна ваьц,
Дог-уйла цо деккаьа
Хь ніеьга ІийІаьвеьц.

ГІуьвех цун.ме дайзза
Ший ноьмаьа дІатеска,
Йоі ешайІаг! йоьаьо
ДІенийкхар-ца цІен-ьаьна.

Сатийна-сабарех
Тъьаька гІеьте уьзаьц,
Уйлеьте цІьаьн ІийІаьа,
Са хьоьшо Умалат,

Дукха дер цун дера
Уйла ва ца воаьаьц
Бехарг-лаьберг
Сатуьсаш лерхІар.

Из цІера ъьаьлаька
Сатийна ваГІар,
Йоагчча тоьшьаьо
Сурташ дер уьттеш:

ЦІьа сийрда безаьне
ДІеоттар ера,
Пенкта дуйла дола,
Дуьн дора баьд.

Іаьржача морзьшка
ТІоа сеГа оттар,
Ца хоьа ди деттаьш
ХІоаладеш ньаьта.

Пенкта лотайна
ЦІн ньаьа дуье,
Оттар мьаьлер дІга,
Уьзаьц сийна кІур.

Цу кІура юкъера
Гучадоьлар адам —
Мьаьлерга тоабаьца
ДІа-са деньаьпуш.

ТІеьаьа ъьаьрбаьтъе мо
Віеьшка ньаьа шийна.
Деташ ужардеьнчь,
КорзагІдьаьна тъьуьз.

Аьшка кийнеш токкеш,
Пенка тІеьаьа поьжаш,
Жена юкъе дьаьне
Бирса цІоьнъ ма ньаьа.

Кьегаду цар ґерзаш,
ДІа-са лестоьш, бІаьбеш,
Адаьй кортош мьаьлер
Оьнгаш санна мег.

Юкъ-юкъе буьа ала,
Кьегаш ъьаьрна ньаьта,
Іаьржа хинна ньаьта
Шеьо ъьаьдиьзаьд.

Кін тІе дьаьне цІоз мо
Йода саийий ордиеш,
Бух мо сеьлер адам
Ньаьта дожаьдьа

Кортош, деьхьй, тоатеш
ДІайаьчьа цІеьх хиннА,
Іаьржа хотта хиннА,
Когашта кІаа суьс.

Саатий ордиеш йода
Гучаьа мел дер оечаш,
Фуд цо лаьер ешаьчь,
Ньаьа мехкаьш да...

Йолгаш ер уьх тоьшаьш
Ишта сурташ ъьаьжаьш,
Умалат, кІур боьлаьш,
Цер уйла ешаьер.

Дагаттер ацуьна
ТІемьоочун уйла,
Мовсаг! ноьхьоьа
Ньаьа беза ноьхь.

«Нагаьл, ца ца йоьлаш

ЦІаьтедодар. Дешаьтр 49, 50, 51 «Сердало» номераш тІеІ.

Кеелг со «Іаьн ауте,
Кьы бое кІаьнтий санна
Со а воьшарбе.

ЦІо баьаьн со ваьнар
Дицкурдадь-кІа мехка,
Сегар тІем тІа эшар
Мийра ваьар да.

Нагаьл эовза лейІ —
Сона ма ца хилда,
Аз бакъа са ньеьа а
Доаьстан боьзарбе,

Пъьуйоаг ч уьх кенйта
Со бартаг ваьаьчь,
Дикна воьа са доттаг!
Ньаьаьх кІордергаьр.

Ишта, ъьь тІедолаш
Ваьаьчуьн эовза дег!
КІантаца цІьаьн ньаьа
Діделлаьрдергийй!

Из уьзар эьь тІехьь
БоьаьгІа са воьаьс,
Ньаьца тІехь воьшаьо
Хиила са ньаьа,

Са цІерех эьь хотта
Са ладьчча лоьмьаьца,
Са ньаьца, дьаьа
Ца ціаьчийта ньаьаьта

Уьх уйлаш ви Іаьре
Са ньаьна уйлаьхь,
Ньаьт шийна воьаьцаьн
Чиьхьаьчча Мийнат.

— Ньаьшьаьца тумьаьн лич
ДІа каьра боьлла,
— Ньаьшьаьца са ньаьъаьга, —
Эйхийтар кІанта.

Ахчи біаьг ньаьнеьаьн
Поьаьн ваьаьа Мийнат,
Ньаьца ньаьаьта
Зерен а ваьаьаьь.

Шоьзза цо ваьаьа поьаьа
Дог воьзаьо бера.
ПоьаьаьгІа цо ваьнар
КьоьаьгІаьо ъьуьхьар:

«Кьаьметтаг чоь ма ви
БерзаргІа цІенгаьа.
Дахтаьа ца доаьсхьаргІа
Ньаьтаца ваьаьа.
ТІеьаьаьна тІеьаьаьна
Кьуьрг ь іо доаьа деьаьа.

* * *

Умалат уйлаьне
НьаьтІеттар ваьа.
Некъ дьаьььа буьаьа яр
Поьаьа ваьаьа Мийнат.

Шоьзза цо ваьаьа поьаьа
Дог воьзаьо бера.
ПоьаьаьгІа цо ваьнар
КьоьаьгІаьо ъьуьхьар:

Іа ньаьйаьа ца доьаьа
ЦІьа гІулаьх ма дер са,
Тешьаьне дергаьа
Ардер аз ьоьга, —

Ньаьа кІант, біаьг кІорбаьа
Сийнаьа біаьгеш тІа,
Ньаьа сег ньаьа ньо,
Дуьн ньаьаьр дера.

Ворзі сигле, ворзі ньаьта
Ший тешьаьо оттаьаь,
Дуьн воьр Мийната
Цун ньаьаьа ворс.

— Нагаьл аз тІем тІаьре
Ядьаьй кІанкат
Цунах іо діеттаьр
Аз тІаьуьа ъьоьа.

Цун цІерех эь ядьа
Эьдий дьаьа сонна.
Кьычаьь из ядьа,
Іаьрдаьнна а ньаьа

Іа сайна дьаьа гІулаьх
Дицдергаьа аз цІаьнна.
Хьадьаьнна цІьаьнна а
Туьма цо хьоьадаьу.

Біаьаьа ма тІеьхийта,
Из ший чи чуьеьаьа
— Аз ишта йоаьхьаргьар
Хьа ньаьйаьр ньаьа.

Сеаарби, гой ньаьа,
Ньаьхьаьий из кІаьхар,
Кьадьк беза воьеьар
Бирсачь чу тІем тІа.

Кхы ишта кІа кьийле
Из хоьш дац адама,
Аз ньаьа ноьхьаьа
Воьаьаьа на ишта.

Ишта ньа кьийле с
Кер ба са чуьнца,
Ньаьа, шиг біаьг тІеьш
Елаьсьаьк Мийнат.

Юъ тІера бог баьар
Цешьаьна кІанта.
Іодика цо ньаьаьа,
Ньаьар из эра.

МАЙ БЕТТА ХАОТТАМ

СССР Гидрометцентро бе-ча хьамагІа Кавказа Малгьобалеььарча дьаьна ТІа фе-гара бетта кьюьра температура дукхаьаьа пиранна юкъера лаьрхІача хиннучА ВІеаьг - дуйла ньаьагІа кургьа (12—17 градус). Ве-гара температура ньаьаьа ньаьа ньаьаьа ньаьа ньаьа нь